

metod. vказ. dlya studentiv 3-ho kursu med. fak-tiv. Kharkiv : KHNMU. 32 s. [in Ukrainian]

11. Shevchenko, YU. M., Dubyaha, S. M. (2009). Fizychnyy rozvytok ditey starshoho doshkil'noho viku yak pedahohichna problema [Physical development of older preschool children as a pedagogical problem]. Pedahohika, psykholohiya ta metodyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. № 11. S. 143–146. [in Ukrainian]

12. Shutka, H. I. (2000). Fizychnyy rozvytok ditey u litnikh ozdorovchyykh taborakh yak aktual'na sotsial'no-pedahohichna problema [Physical development of children in summer health camps as an actual socio-pedagogical problem]. Sotsializatsiya osobystosti. K. : NPU. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФІЛОНЕНКО Оксана Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки

та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього викладача; розвиток освіти й педагогічної думки в Україні у другій половині XIX – XX столітті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FILONENKO Oksana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: professional training of the future teacher; development of education and pedagogics in Ukraine in the 2nd half of the 19th – 20th centuries.

Стаття надійшла до редакції 09.08.2023 р.

УДК: 378-057.4:504

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-128-132

ХРИК Василь Михайлович –

доктор педагогічних наук, доцент,
начальник відділу лісового господарства
Білоцерківського національного аграрного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1912-3476>
e-mail: hvm2020@ukr.net

ПОВЛІН Ірина Емерихівна –

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри біології та хімії
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці ІІ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6028-6168>
e-mail: Polin.iren@kmf.org.ua

МОЗУЛЬ Ірина Вікторівна –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8331-9011>
e-mail: mozul.dubok@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються теоретичні основи екологічної свідомості майбутніх фахівців. Виділено два основні напрями екологічної освіти. Охарактеризовано компоненти екологічної свідомості. Висвітлено види екологічної свідомості.

Для системи екологічної освіти характерні такі риси, як відкритість, багатовимірність, орієнтація на неперервний творчий пошук, відповідність формується синергетичної картині світобудови. Таким чином, освіта в галузі охорони навколишнього середовища не є просто механічним додаванням до загальної освіти. Воно має стати органічною складовою будь-якого рівня чи системи освіти та підготовки фахівців. Його зміст змінюється залежно від соціальних та економічних умов, характеру та стану проблем навколишнього середовища у різних країнах та регіонах.

Проводячи аналіз складових екологічної свідомості, виділено його параметри. Одним із найважливіших завдань екологічної свідомості є відкриття об'єктивних законів існування та розвитку соціоприродної системи, передбачення її перспектив, розробка можливих прогнозів на майбутнє, відкриття нових енергетичних, природних та інших видів ресурсів. Якість екологічної освіти у суспільстві пов'язані з науково-технічним процесом, використанням всіх досягнень науки на благо всього людства.

Розвиток екологічної свідомості та світогляду відіграє головну роль у досягненні зазначених цілей. Переорієнтація людського світогляду передбачає усвідомлення сутності екологічних законів, причин протиріч у системі «природа – суспільство», виявлення невідповідності природних та соціальних законів; осмислення небезпеки

глобальних катастроф та локальних екологічних криз; усвідомлення необхідності розробки глобальної стратегії розвитку як передумови життя.

Вивчення екологічних взаємодій людини та природи передбачає осмислення процесу становлення екології, вивчення довкілля окремих видів, вивчення екосистеми та взаємовідносин екосистем, більш детальне вивчення біосфери, осягнення екології людини та соціальної екології, ековиховання, екоутворення, формування екологічного світогляду, еко.

У цілому нині науково-освітня система разом із іншими системами духовної сфери, сприяють переходу на шлях сталого розвитку, реалізовуватиме комплекс запобіжних дій, вкладених у виживання цивілізації.

Ключові слова: екологічна свідомість, майбутні фахівці, освіта, екологія, освітній процес.

HRYK Vasyl Mykhailovych –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Head of the forestry department

Bila Tserkva National Agrarian University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1912-3476>

e-mail: hvm2020@ukr.net

POVLIN Iryna Emerikhivna –

candidate of agricultural sciences, associate professor of the Department

of Biology and Chemistry of the Ferenc Rakotsi II

Transcarpathian Hungarian Institute

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6028-6168>

e-mail: Polin.iren@kmf.org.ua

MOSUL Iryna Viktorivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer at the Department

of Theory and Methodology of Primary Education

at the Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8331-9011>

e-mail: mozul.dubok@gmail.com

THEORETICAL BASICS OF ENVIRONMENTAL AWARENESS OF FUTURE SPECIALISTS AS A SOCIAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM

The quality of environmental education in society is related to the scientific and technical process, the use of all scientific achievements for the benefit of all mankind. At the same time, the most important indicator of the quality of professional training of a specialist is environmental competence, that is, a person's achievement of a certain level of professional knowledge and culture, which allows solving the most pressing tasks related to the harmonization of relations between society and the environment.

The article examines the theoretical foundations of environmental awareness of future specialists. Two main areas of environmental education are distinguished. The components of environmental consciousness are characterized. Types of environmental awareness are highlighted. Analyzing the components of environmental awareness, its parameters were identified. One of the most important tasks of ecological consciousness is the discovery of objective laws of existence and development of the socio-natural system, prediction of its prospects, development of possible forecasts for the future, discovery of new energy, natural and other types of resources. The quality of environmental education in society is related to the scientific and technical process, the use of all scientific achievements for the benefit of all mankind.

the development of environmental awareness and worldview plays a major role in achieving these goals.

The reorientation of the human worldview involves awareness of the essence of ecological laws, the causes of contradictions in the "nature - society" system, the identification of inconsistencies between natural and social laws; understanding the danger of global disasters and local environmental crises; awareness of the need to develop a global development strategy as a prerequisite for life.

The study of ecological interactions of man and nature involves understanding the process of the formation of ecology, studying the environment of individual species, studying the ecosystem and ecosystem relationships, a more detailed study of the biosphere, understanding human ecology and social ecology, eco-education, eco-creation, the formation of an ecological worldview.

In general, the scientific and educational system, together with other systems of the spiritual sphere, contribute to the transition to the path of sustainable development, will implement a complex of preventive actions invested in the survival of civilization.

Key words: environmental consciousness, future specialists, education, ecology, educational process.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Науково-технічний прогрес у розвитку людства призвів до появи та масового використання таких технологій, які порушили питання про незворотні наслідки порушення екологічної рівноваги на планеті. Заклопотаність вчених

планети цією проблемою виявилася в концепції сталого розвитку, що отримала своє відображення у рішеннях всесвітніх самітів ООН з навколишнього середовища п розвитку. Особлива увага в зазначеній концепції звертається на необхідність формування та розвитку у людини екологічної

свідомості, що сприяє її практичній реалізації. У зв'язку з цим необхідно вести мову про екологізацію системи освіти, зокрема вищої професійної та подальшої професійної діяльності майбутніх фахівців незалежно від професійного вибору, а також їх активне включення за допомогою використання інноваційних освітніх технологій у вирішення екологічних ситуацій різного рівня з метою формування екологоорієнтованої особистості, здатної здійснювати свою життєдіяльність у всіх сферах із позицій екологічної доцільності.

Важливість наукового осмислення та освоєння психолого-акмеологічних методів розвитку екологічної свідомості, цілеспрямованого психолого-акмеологічного та дидактичного аналізу об'єктивних та суб'єктивних факторів, умов та засобів побудови освітнього процесу у ЗВО зумовлена соціокультурною потребою у розвитку здібностей студентів, життєвих цінностей та установок гуманістичної спрямованості [1].

Якість екологічної освіти у суспільстві пов'язані з науково-технічним процесом, використанням всіх досягнень науки на благо всього людства. При цьому найважливішим показником якості професійної підготовки фахівця є екологічна компетентність, тобто досягнення людиною певного рівня професійних знань та культури, що дозволяють вирішувати найактуальніші завдання, пов'язані з гармонізацією взаємовідносин суспільства із середовищем свого проживання. Цей показник не визначається лише ступенем професійної майстерності конкретної людини. Він пов'язаний і з наявністю у людини певних духовних якостей, які дозволяють фахівцеві при виконанні конкретного виду діяльності не тільки безконфліктно жити в навколишньому світі, а й бути носієм екологічної культури, вмінні адекватно оцінювати ситуацію, що склалася, і прогнозувати наслідки своєї діяльності для суспільства та навколишнього середовища. Ці якості дозволяють фахівцеві приймати оптимальні екологічні рішення у сфері своєї професійної діяльності, не допускаючи негативного впливу на довкілля та здоров'я людини.

Екологічна компетенція визначається як індивідуальна характеристика ступеня відповідності особистості вимогам екологічної освіти: прищеплення студентам екологічних знань, умінь, навичок, спрямованих на формування екологічної свідомості, мислення, світогляду, необхідні загальної орієнтації в екологічній обстановці, усунення чи обмеження дій екологічного ризику.

Проблема формування екологічних знань у вищій школі пов'язана з набуттям майбутніми фахівцями цілого ряду нових, специфічних знань та особистісних якостей, найважливішим показником яких є екологічна компетентність. Екологічна компетентність у сучасному контексті розглядається як комплекс професійних знань з позиції екологічного світогляду, що органічно включає в себе як моральний ідеал прагнення гармонійного розвитку та взаємодії людини, суспільства і природи, а також глибоке

усвідомлення кожним індивідом цінності людського життя та залежності її та соціального довкілля [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідну роль формуванні екологічної свідомості відіграє екологічна освіта. У цьому екологічна свідомість є предметом педагогічного дослідження. Однак у цьому випадку йдеться не про екологічну свідомість як таку, а про проблеми та методи формування у навколишніх екологічних знань та відповідального ставлення до природи, що становлять основу екологоорієнтованого світогляду та культури. Проблемою формування екологічної свідомості займалися В. Андрущенко, Д. Гроздинський, В. Крисаченко, М. Кисильов, М. Михальченко, К. Ситник, А. Толстоухов й інші науковці.

Важливе значення для аналізу змісту екологічної освіти мали методологічні дослідження Г. Білявського, В. Богомоллова, В. Добровольського, А. Захлебного, І. Зверева, Л. Лук'янової, А. Некос, М. Романенка, В. Скребець, О. Трошиної, Р. Фурдуй. Заслужують на увагу і праці М. Бауера, Є. Вершиніної, І. Зязюна, О. Кудрявцевої, В. Липицького, Н. Насонкіної, О. Романової, Т. Тимочко тощо.

Мета статті. Розкрити теоретичні основи екологічної свідомості майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для системи екологічної освіти характерні такі риси, як відкритість, багатовимірність, орієнтація на неперервний творчий пошук, відповідність формується синергетичної картині світобудови. Таким чином, освіта в галузі охорони навколишнього середовища не є просто механічним додаванням до загальної освіти. Воно має стати органічною складовою будь-якого рівня чи системи освіти та підготовки фахівців. Його зміст змінюється залежно від соціальних та економічних умов, характеру та стану проблем навколишнього середовища у різних країнах та регіонах.

Виділяються два основні напрями екологічної освіти: виховання на кшталт загальних ідей охорони навколишнього середовища, дбайливого щодо неї ставлення; набуття професійних спеціальних знань про загальні закономірності існування природних та антропогенних екосистем. Обидва напрями взаємопов'язані, бо їх основі лежить пізнання принципів, підходів, закономірностей екології. Система екологічної освіти має бути націлена, по-перше, на підготовку професійних екологів, по-друге, на оволодіння фахівцями різних галузей загальною екологічною культурою [2].

Екологічна свідомість є пізнавально-ціннісною формою соціального відображення взаємодії людини (суспільства) і природи, представлену у вигляді ідеальних або реальних потреб та інтересів, що володіє активністю, а також діяльним, загальним характером. Оскільки ми розглядаємо екологічну свідомість як одну з форм суспільної свідомості, то цілком логічно виділити науковий та ненауковий типи екологічної свідомості.

Науковий тип екологічної свідомості служить орієнтації людини у світі на основі побудови

адекватної картини світобудови, системного використання наявних знань про природні сили та людські можливості на користь соціоєкосистеми. Ставлення до природи як протистоїть людині об'єкта застосування сил, змінюється повільно, але неухильно. Усвідомлення значущості їхнього спільного розвитку як творчого початку є передумовою гармонійного розвитку всіх трьох компонентів екологічної свідомості, що буде характерним для гармонійного історичного типу. Науковий тип, у свою чергу, ділиться на пізнавальний та ціннісний види.

До пізнавального виду наукової екологічної свідомості належить, по-перше, раціональне знання, націлене, створення науково обґрунтованої системи екологічної свідомості, що має власні вихідні принципи, залежності, фундаментальні поняття та категорії. Одним із найважливіших завдань цього виду екологічної свідомості є відкриття об'єктивних законів існування та розвитку соціоприродної системи, передбачення її перспектив, розробка можливих прогнозів на майбутнє, відкриття нових енергетичних, природних та інших видів ресурсів. По-друге, – діяльнісне знання, спрямоване на практичне втілення у повсякденну життєдіяльність отриманих знань, усіяке розширення кола людей, які мають ці знання, реалізацію науково-обґрунтованих регіональних та міжнародних проєктів. На попередніх історичних етапах розвитку екологічної свідомості саме діяльні знання, науково обґрунтоване з погляду сучасної йому епохи, було провідним фактором природоперетворювальної активності людської спільноти.

До ціннісного компонента наукової екологічної свідомості належать концепції та теорії, що відображають формування нових світоглядних основ науки. Започатковано ці підходи на властивій людині особистісній самосвідомості, що змушує шукати лише в собі останню причину вчинків, покладати на себе відповідальність за їх результати. Екологічне знання набуло особливої ролі у формуванні наукового типу екологічної свідомості, уявлень про середовище як комплекс природних процесів, з яким людина взаємодіє під час життєдіяльності. Ця система уявлень поєднала знання про розвиток живої природи та людського суспільства, набула особливої значущості у подоланні екологічної кризи, а тому стала важливим чинником формування нових світоглядних основ науки, духовних орієнтирів розвитку суспільства [6].

Проводячи аналіз складових екологічної свідомості, можна виділити такі його параметри:

- психологічна «включеність» – протипоставленість» людини та природі;
- сприйняття природи як об'єкт-суб'єкт;
- характер взаємодії з природою – "прагматичний" – "непрагматичний".

Екологічну свідомість можна розглядати як сукупність уявлень, як індивідуальних, так і групових, що відображають взаємозв'язок у системі «людина-природа» і в самій природі, існуючого ставлення до природи, а також відповідних стратегій та технологій взаємодії з нею [7].

Екологічна свідомість найбільш адекватно може бути охарактеризовано параметрами:

- психологічна «протиставленість» – включеність», де людина стоїть поза і над природою або ж, як складова природи;
- «об'єктне – суб'єктне» сприйняття природи, у якому людина сприймає природу як позбавлений будь-якої самоцінності об'єкт впливу чи, як рівноправний суб'єкт взаємодії;
- «прагматичне –непрагматичне» взаємодія з природою, коли вона сприймається лише як матеріальна цінність, або духовна потреба, самоцінність [5].

Екологічна криза пов'язана не лише з технічним прогресом, а й панівною антропоцентричною свідомістю. Для його подолання необхідно сформувати свідомість екоцентричного типу.

Суб'єктивізація природи для практики і науки, безумовно, є найважливішою і актуальною проблемою. Сама її постановка сприймалася більшістю вченої спільноти ще недавно як очевидна брехня, та й сьогодні теза про суб'єктність предмета дослідження залишився досить вибухонебезпечним, оскільки суперечить фундаментальному принципу позитивної науки – принципу об'єктивності.

Однак для її вирішення ще недостатньо проголошення природоцентризму, оскільки природоцентризм лише змінює місцями людину і природу. Надаючи природі статусу суб'єкта, він забирає цей статус у людини [3].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, розвиток екологічної свідомості та світогляду відіграє головну роль у досягненні зазначених цілей.

Переорієнтація людського світогляду передбачає усвідомлення сутності екологічних законів, причин протиріччя у системі «природа – суспільство», виявлення невідповідності природних та соціальних законів; осмислення небезпеки глобальних катастроф та локальних екологічних криз; усвідомлення необхідності розробки глобальної стратегії розвитку як передумови життя.

Вивчення екологічних взаємодій людини та природи передбачає осмислення процесу становлення екології, вивчення довкілля окремих видів, вивчення екосистеми та взаємовідносин екосистем, більш детальне вивчення біосфери, осягнення екології людини та соціальної екології, ековиховання, екоутворення, формування екологічного світогляду, еко.

У цілому нині науково-освітня система разом із іншими системами духовної сфери, сприяють переходу на шлях сталого розвитку, реалізовуватиме комплекс запобіжних дій, вкладених у виживання цивілізації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук В. В. Формування екологічної культури майбутніх учителів природничих спеціальностей. *Педагогічні науки: реалії та перспективи: науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2019. 5 (67). С. 62–65.
2. Гончарук В. В., Дущечкіна Н. Ю. Формування екологічної культури студентів – пріоритетне завдання

ZVO. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути*: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (1–2 серпня 2019 р. Дніпро). Дніпро, 2019. С. 143–148.

3. Курлішчук І. І. Основні напрями формування екологічної свідомості майбутніх фахівців засобами Інтернет-медіа. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. 74. С. 84–87.

4. Лук'янова Л. Б., Гуренкова О. В. Екологічна компетентність майбутніх фахівців. Навчально-методичний посібник. Київ-Ніжин: ПП Лисенко, 2008. 243 с.

5. Набочук О. Ю. Розвиток екологічної свідомості особистості: актуальність проблеми. *Проблеми сучасної психології*. 2013. 20. С. 449–463.

6. Пруцакова О. Л. Сутність та види екологічної компетентності особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2005. 8 (2). С. 16–19.

7. Рідей Н., Толочко С. Розвиток екологічної компетентності викладачів у системі післядипломної освіти для сталого розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. 21. С. 144–148.

REFERENCE

1. Honcharuk, V. V. (2019). Formuvannya ekolohichnoyi kul'tury maybutnikh uchyteliv pryrodnychkh spetsial'nostey [Formation of ecological culture of future teachers of natural sciences]. *Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy: naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. 5 (67). S. 62–65. [in Ukrainian]

2. Honcharuk, V. V., Dushechkina, N. YU. (2019). Formuvannya ekolohichnoyi kul'tury studentiv – priorytetne zavdannya ZVO [Formation of environmental culture of students is a priority task of higher education institutions]. *Intehratsiya osvity, nauky ta biznesu v suchasnomu sere dovys hchi: litni dysputy: tezy dopovidey I Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi (1–2 serpnya 2019 r. Dnipro)*. Dnipro. S. 143–148. [in Ukrainian]

3. Kurlishchuk, I. I. (2020). Osnovni napryamy formuvannya ekolohichnoyi svidomosti maybutnikh fakhivtsiv zasobamy Internet-media [The main directions of the formation of environmental consciousness of future specialists by means of Internet media]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriya 5: Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy. 74. S. 84–87. [in Ukrainian]

4. Luk'yanova, L. B., Hurenkova, O. V. (2008). Ekolohichna kompetentnist' maybutnikh fakhivtsiv [Environmental competence of future specialists]. *Navchal'no-metodychnyy posibnyk*. Kyiv-Nizhyn: PP Lysenko. 243 s. [in Ukrainian]

5. Nabochuk, O. YU. (2013). Rozvytok ekolohichnoyi svidomosti osobystosti: aktual'nist' problemy [Development of environmental consciousness of the individual: relevance of the problem]. *Problemy suchasnoyi psykholohiyi*. 20. S. 449–463. [in Ukrainian]

6. Prutsakova, O. L. (2005). Sutnist' ta vydy ekolohichnoyi kompetentnosti osobystosti [The essence and types of environmental competence of the individual]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchniv's'koyi molodi*. 8 (2). S. 16–19. [in Ukrainian]

7. Ridey, N., Tolochko, S. (2018). Rozvytok ekolohichnoyi kompetentnosti vykladachiv u systemi pislyadyplomnoyi osvity dlya staloho rozvytku [Development of environmental competence of teachers in the system of postgraduate education for sustainable development]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk*. 21. S. 144–148 [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ХРИК Василь Михайлович – доктор педагогічних наук, доцент, начальник відділу лісового господарства Білоцерківського національного аграрного університету.

Наукові інтереси: теоретичні основи екологічної свідомості майбутніх фахівців як соціально-педагогічна проблема.

ПОВЛІН Ірина Емерихівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри біології та хімії Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: теоретичні основи екологічної свідомості майбутніх фахівців як соціально-педагогічна проблема.

МОЗУЛЬ Ірина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: теоретичні основи екологічної свідомості майбутніх фахівців як соціально-педагогічна проблема.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

HRUK Vasyi Mykhailovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of the forestry department Bila Tserkva National Agrarian University.

Scientific interests: theoretical basics of environmental awareness of future specialists as a socialand pedagogical problem.

POVLIN Iryna Emerikhivna – candidate of agricultural sciences, associate professor of the Department of Biology and Chemistry of the Ferenc Rakotsi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: theoretical basics of environmental awareness of future specialists as a socialand pedagogical problem.

MOSUL Iryna Viktorivna – Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer at the Department of Theory and Methodology of Primary Education at the Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University.

Scientific interests: theoretical basics of environmental awareness of future specialists as a socialand pedagogical problem.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2023 р.